

Mogens Lykketofts grundlovstale

Taler

Mogens Lykketoft
Formand for Folketinget

Dato

5. juni 2015

Sted

Landstingssalen,
Christiansborg

Omstændigheder

Grundlovsdag 2015 markerede 100-året for indførelsen af kvinders valgret i Danmark.

Deres Majestæt. Deres kongelige Højheder. Kære kolleger her i Folketinget. Kære gæster. Kære alle danske, der er med til at fejre det afgørende gennembrud for det danske folkestyre, der skete netop i dag for 100 år siden.

I 1849 fik vi vores første frie forfatning. Men det blev ikke et demokrati i moderne forstand. Der var endda alvorlige tilbageskridt og en lang forfatningskamp, der først fandt sin endelige afslutning med den nye grundlov i 1915:

Frem til 1915 var det mindre end 15 pct. af alle danskere, der havde stemmeret. Stemmeretten var for mænd over 30 år, forudsat de ikke var ugifte tjenestekarle, at de ikke havde modtaget fattighjælp, og ikke var straffet eller umyndiggjort.

Og selv mindretallet af stemmeberettigede mænd havde efter den reaktionære grundlovsrevision i 1866 ikke lige vægt ved valget til Landstingets 66 medlemmer. 12 af disse var ikke valgt, men udpeget af Kongen via regeringen. Og halvdelen af resten var valgt af den femtedel af de mandlige vælgere, der betalte mest skat. Det vil sige især de store jordbesiddere.

Først i 1901 blev det anerkendt, at landets regering skulle udgå fra Folketingets flertal. Parlamentarismens princip.

Og først med 1915-grundloven blev der lige ret både for mænd og kvinder, rige og fattige, i by og på land – til at stemme både til Folketing og Landsting.

Efter nutidig opfattelse udkom stemmeretten dog temmelig sent i livet: Valgretsaldern til Folketinget blev gradvist sænket til 25 år, men den forblev så

høj som 35 år til Landstinget.

Men ikke desto mindre er grundloven af 5. juni 1915 Danmarks første ægte demokratiske forfatning.

På grundlovsdagen i 1915 var det først og fremmest kvinderne, der festede for sejren for den almindelige valgret.

Dansk Kvindesamfunds valgretoptog til Amalienborg er legendarisk.

Arbejderkvinderne havde deres eget optog til Søndermarken med over 400 faner og ledsaget af 27 musikkorps, hvori langt de fleste musikanter dog endnu var mænd.

Dagen efter skrev Social-Demokraten: "Fest og liv var der over byen, alene den indifferente del af middelstandsfolkene, der kun lader sig ryste af Højres skattebrøl, hang som halvdøde fluer på boulevardernes bænke og så ud, som om det hele ikke vedkom dem".

I dag fejrer kvinder fra alle sociale lag i fællesskab 100-året for det første store gennembrud for ligestillingen. Det store optog vil om lidt over en time nå frem her til Christiansborg.

1915 blev startsignalet til revolutionerende forandringer i kønsrollerne i familielivet og på arbejdsmarkedet. Forandringer, der blev drivkraften i samfundets vældige løft i investeringerne i uddannelse, børnepasning, ældreomsorg og sundhedsvæsen – alt det, vi i dag kalder velfærdssamfundet.

I Samtaleværket få meter herfra hænger Herman Vedels store maleri af de mænd, som skrev den grundlov, der gav stemmeret og medbestemmelse til kvinderne og andre umyndiggjorte borgere.

Jeg kunne ønske mig, at de statelige herrer på maleriet kunne vækkes til live i dagens anledning, så vi kunne vise dem det samfund, vi har skabt, efter at alle fik lov at være med til at bestemme.

Vi gennemlevede verdenskrige, besættelse, Kold Krig og atomfrygt. Men det blev også et århundrede med mageløse opfindelser og sociale fremskridt. Vilde

håb og drømme blev til solid virkelighed. De fleste bekymringer blev gjort til skamme.

De gamle ville ikke kunne genkende nutidens danske landskab med alt, hvad der er skabt af dynamiske virksomheder og bygget af skoler, broer, hospitaler, kulturhuse, børnehaver, fjernvarmeværker og vindmølleparker. Hvordan vi har løftet boligstandarden og folkesundheden, og hvordan de fleste familier er kommet på fire hjul.

Hver ny generation har oplevet flere muligheder end den forrige.

Folkestyret lagde rammerne for denne udvikling – i dette hus og ude i kommuner og regioner. Der er skabt en social tryghed, der er med til at gøre os til nogle af verdens lykkeligste mennesker. Ordentlig og renfærdig forvaltning placerer os som verdens mindst korrupte samfund.

Men alt, der er skabt, er først og sidst resultatet af det hårde slid fra mange generationer op gennem århundredet. Vi skylder tak til bønder og husmænd, til industriens, handlens og søfartens arbejdende folk; til alle i by og på land, i privat som offentlig virksomhed; til driftige og opfindsomme ingeniører og til idealistiske læger, der insisterede på, at vi ikke bare skulle være raske, men også sunde; til dem, der tog tønnen hjemme i familierne, og til børn og unge, som med flid tilegnede sig lærdom. Nutidens Danmark er skabt af alle i fællesskab.

Udenlandske delegationer valfarter hertil for at studere Den danske Model, vores velordnede arbejdsmarked, ligestillingen, vores ældreomsorg, vores cykelkultur, vores miljøteknologi, det rene drikkevand, de giftfri fødevarer, en luft, der kan indåndes uden at blive syg, og rent badevand i hovedstadens havn.

Men vi må aldrig tage vor frihed og vort folkestyre – og alt hvad det har givet os mulighed for – som noget én gang givet.

Det blev jeg mindet om i dag for nøjagtig en måned siden, da denne sal var fyldt med veteraner fra befrielsen for 70 år siden. Modstandsfolk, krigssejlere og danske i allieret tjeneste.

Jeg lovede disse brave gamle danskere at viderebringe en hilsen her i dag.

Deres lærdom til de nye generationer er klar: Vi skal altid være rede til at kæmpe for frihed og velfærd – både i fredstid og ufredelige tider.

Om et øjeblik skal de 18-21-årige, der er tipoldebørn af grundlovsfædrenes generation og oldebørn af frihedskæmpernes generation, for første gang stemme til et folketingsvalg.

Jeg håber og tror, at de kan og vil hjælpe med at fastholde Danmark som et godt eksempel for resten af verden.

Men vi skal huske, at vores velfærd ikke er en ø, der kan befæstes og fastholdes, hvis verden fortsat hærages af ekstrem ulighed, fattigdom, krige, folkevandringer og klimaforandringer, der rummer kimen til endnu mere omfattende konflikter.

Hvis også mine oldebørn skal have mulighed for at leve i frihed og velfærd, så er der brug for et styrket samarbejde i Europa og [...] i hele det internationale samfund om en global udvikling, der er både socialt og miljømæssigt bæredygtig.

I 1915 fik alle i Danmark lige ret til at bestemme landets styre. En lang udviklingshistorie hen mod reel ligestilling mellem mænd og kvinder og mere lige muligheder på tværs af sociale skel, blev sparket i gang.

Danmark siden 1915 er historien om de vældige fremskridt, der udløses og forplanter sig ud i samfundet, når både mænds og kvinders muligheder og talenter får lov at udfolde sig. Det har vi oplevet, og det er erfaringer, vi gerne giver videre. Også til andre dele af verden. Bl.a. gennem vores udviklingsbistand.

Danmark blev et af de rigeste og mest lige og demokratiske samfund i verden, efter de få velhavende mistede deres særrettigheder på Rigsdagen og måtte aflevere toppen af deres rigdom til fællesskabet.

Demokrati er som kærlighed – det bliver større af at blive delt. I Danmark er vi blevet rigere af at dele.

Hvis verden, vi selv og vores demokratiske livsform skal overleve til de næste generationer, så er det en erfaring, der udbredes hen over grænserne.

Til lykke til alle os i Danmark med grundloven.

Til lykke med alle de muligheder og forpligtelser, den skænker os.

God grundlovsfest til alle.

Kilde

Manuskript tilsendt fra taler

Kildetype

Digitalt manuskript

Tags

Grundlovstale, Kvindebevægelsen, Socialdemokratiet

URI

<https://www.dansketaler.dk/tale/mogens-lykketofts-grundlovstale-2015>